

Pa tudi po končanem pouku se učitelj še ne more otresti šole. Čaka ga še nebroj zvezkov in nalog, ki jih je treba pregledati, popraviti in kvalifikovati, uradne knjige in šolski spisi se sestavljajo izven šolskega časa, in šolski vodja ima še vrhu tega reševati razne dopise.

Vidimo torej, da učitelj ne izvršuje svojega poklica samo vpricho učencev, ampak vprežen je od jutra do mraka in časih še pozno v noč v težavni šolski posel.

S svojim skrajno napornim delovanjem pa učitelji človeštvu neizmerno koristijo. Človek, samemu sebi in slučajnim vplivom prepuščen, se ne more popolnem in vsestranskim razvijati, on bi znal samo ono, kar se godi pred njim. Predmeti pa, ki so oddaljeni po času in kraju, bi mu ostali neznani, in onemogočen bi bil vsestranski napredek človeštva.

Prav izobražen človek more šele misliti o sebi in svoji okolici, še le tak se more osamosvojiti, le on more svoja opravila razumno opravljati, le on more vse slučajnosti sebi v prid obračati. Šele prav izobražen človek je človek po božji volji.

Izkušnja nas uči, da je blaginja kakega naroda, kake države tem večja, čim bolj se skrbi za naobrazbo posameznikov.

Vselej so imeli najbolj izobraženi narodi tudi največji vpliv na svetu.

In četudi nisem zato, da se meri vpliv kake države po številu in kakovosti nje vojske, omeniti hočem vendar, da se je 1866. l. vohče reklo, da je dobil zmago pruski učitelj in da se o zadnji špansko-ameriški vojni govori istotako.

A tudi v manjšem krogu je prava naobrazba neprecenljive vrednosti. Naobrazba, kreposten človek je dober, pameten gospodar, miren, dobrohoten sosed, skrben oče; z njimi nimajo oblastnije mnogo opravkov, ker se zaveda svojih pravic in tudi svojih dolžnosti ter da rad cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega.

Učiteljevo delovanje v šoli vpliva torej jako blagodejno na človeško družbo, ono omogočuje vesoljni napredek, pospešuje blaginjo narodov in držav, krepki njih ugled in vpliv. Učiteljevo delovanje zbuja vsestransko novo življenje, ono je torej produktivno, kakor menda nobeno drugo.

Da pa učitelji svoje težke dolžnosti tudi po možnosti izpolnjujejo, kažejo razna poročila, posebno tudi poročila v našem deželnem zboru, kjer se nas vsako leto pohvalno omenja, svedoči nam nagli vsestranski napredek človeštva, in govori nam statistika, da se razmerno število hudodelcev leto za letom manjša.

A najboljšo pričjo imamo mi slovenski učitelji v »Družbi sv. Mohora.« Kje se v tako majhnem narodu dobi toliko odjemalcev in čitateljev, tam pouk in vzgoja naroda nista v slabih rokah.

Važnosti našega delovanja morebiti ne morem lepše označiti, kakor če na nas obrnem Schillerjeve besede:

»Der Menschheit Würde ist in Eure Hand gegeben,

bewahre sie!

Sie sinkt mit Euch,
mit Euch wird sie sich heben.«

Kdor pa hoče tako važen in s toliko odgovornostjo spojen posel z uspehom opravljati, ne sme nikdar duševno zarjati, nikdar dvomiti o zvišenosti svojega poklica. Vedno in vedno se mora z vedom pečati, neprestano nadalje izobraževati ter se pogosto zatekati k slavnim in požrtvovalnim prednikom svojim, da iz njih življenja in delovanja dobiva vedno novega navdušenja, vedno nove moči za izvrševanje svojih dolžnosti. Kdor bi se za vse življenje zadovoljil samo z naobrazbo, pridobljeno na učiteljski, in se pozneje nič ne popolnjeval, ne mogel bi nikdar biti dober učitelj.

To so uvidele tudi šolske oblasti, ki od nas nadaljno naobrazbo naravnost tirjajo in so v ta namen tudi odredile vsakoletne uradne konference, za katere mora vsakdo izdelati obsežno razpravo.

Zraven obilnega posla s šolo mora torej učitelj še tudi redno skrbeti za svojo naobrazbo.

In če sedaj kratko ponovimo, kaj vse mora učitelj v dosegu svojega smotra storiti, vidimo,

1. da se mora nalašč za svoj poklic dalje časa izobraževati ter v to svrhu investirati precejšen kapital;

2. da se mora z dušo in telesom žrtvovati svojemu poklicu in to ne samo v šolski sobi, ampak mnogokrat še več časa zunaj nje in

3. da mora vedno skrbeti za svojo nadaljno izobrazbo, kar tirja zopet mnogo časa in gmotnih stroškov.

Kakor vidimo, tirja torej šola »celega« možja, t. j. zdrav organizem, ki more vse svoje moči izvrševanju svojega poklica

posvetiti. Navzlic temu deluje pa učitelstvo tudi še na drugih toriščih. Menda ga ni učitelja, ki ne bi tudi zunaj šole ljudstvu koristil, ne glede na postranska opravila, ki jih pri sedanj nezadostni plači moramo opravljati, da preživljamo sebe in svojece.

Večinoma sinovi ubožnejših slojev naroda poznajo njegove stiske in nadloge, z njimi živijo in čutijo ter mu izkušajo pomagati, naj jih lastno breme še tako tlači.

Da so si učitelji s posebnim poukom pridobili obilnih zaslug za lep napredek v vseh strokah kmetijstva, osobito pa v sadjereji in vinoreji, je gotovo vsem znano. Ravno tako ve vsakdo, da so pri bralnih, kmetijskih, gasilnih društvih, pri posojilnicah in sličnih podjetjih jako delavni člani, največkrat tajniki, pevska društva so pa itak največ njih delo.

Koliko pa storijo učitelji na tihem, ko tolmačijo in pišejo manj izobraženim ljudem pisma in jim dajejo razne svete!

Kratko, kjerkoli gre za blagor in napredek naroda, povsod učitelji radi in uspešno pomagajo, in gotovo jim ne gre najmanjša zasluga, da sta se narodna zavest in narodni ponos pri nas tako lepo razvila, saj so vselej z besedo in z dejanjem izpodbujali narod, zagovarjali njega pravice ter se udeleževali volitev, četudi jim je to časih osebno škodovalo.

Ko je prišel n. pr. okrajni zastop Slovenke Bistrice prvokrat v narodne roke, se je obče priznavalo: »To so dosegli učitelji.«

Na izvenšolsko delovanje učiteljev apelirajo pa tudi šolske in druge oblasti, ko prvi poverjajo sestavo vremenjskih, potresnih, kmetijskih in dr. poročil, jih priporočajo za tajnike pri Raifeisnovih blagajnah itd.

Vsakdo mora torej priznati, da so učitelji tudi zunaj šole jako koristni člani človeške družbe, da storijo i tam vse, kar je mogoče v povzdigo omike in blaginje naroda. O njih se lahko reče, da točno izpolnjujejo pesnikove besede: »Ne samo, kar velela mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.«

In nihče nam ne more ugovarjati, če sedaj z ozirom na vse delovanje učiteljskega stanu rečemo: Učitelji so prevažni pospeševalci prave kulture, so neprecenljivi kulturni činitelji tako vse države, kakor tudi posameznih dežel in narodov!

V obrambo časti in resnice!

(S Štajerskega.)

Tovariš Alojzij Hreščak nas je obsodil. V »Naših Zapiskih« in v poročilu tov. predsednika Jelena v zadnjem »Tovarišu« beremo njegovo drzno obsodbo: »25letnico je obhajala letos Zaveza slovenskega učiteljskega — in uspehi: letos so plače slovenskih učiteljev bolj beraške nego pred 25 leti (to je logika! Op. pis.), letos ve slovensko učitelstvo mnogo manj, kaj hoče, nego pred 25 leti. Vodstvo slovenskega učiteljskega se ni izkazalo kos svoji nalogi. Slovnsko učitelstvo nima jasnega pojma o tem, kaj bi lahko pomenilo v narodu, ne pozna niti kulturnih, niti političnih svojih nalog. Organizirano tava kot razkrojena čreda, organizacija mu je coklja, ki ovira njegov razvoj, mesto da bi mu bila najtrdnjša opora.«

In v istega tovariša članku »V bistrenje pojmov!« berem v zadnji števi. »Tovarišu te-le besede: »Z ozirom na to smatram za nujno potrebno, da daste svoji politični devizi, kako vsebino, ker drugače jo je treba smatrati le za frazo in politični slogan...« In v istem članku zgoraj: »...O tej stvari (t. j. o učiteljevi narodnosti) nismo imeli učitelji še nikake akademične razprave...«

Star učitelj sem po letih življenja in službe, mlad po volji in nazorih — ampak takih besed brez podlage in dokazov še nisem slišal iz učiteljskih vrst! Zaman iščem besede, ki bi z enim mahom podrla v nič sirovo natolčevanje in dala duška gnevju, ki mi valovi po duši! Kar hipoma je vse naše delo nič! Razkrojena čreda smo, nič nismo, nič ne vemo, pravdamo se za oslovno senco, sami neumni cokoljarji!

To je vendar malo prehud!

Kod je pa taval z zavezanimi očmi in z zamašenimi ušesi ta krvavi sodnik, da je šlo vse naše življenje mimo njega brez sledi?

Ali je to socialist? To je nergač in razdirač, ki se je postavil na najkomodnejše stališče, kar ga je pod solncem: na stališče absolutne negacije in pavšalnega obrekovanja! On pač misli, da obstoja socializem v tem edinem poslu! Moti se krvavo! Nekaj se je namara načital, a tega ni prebavil, sedaj pa sramoti nas — svoje tovariše, ker ne zajemamo z njim iz ene sklede.

Socializem vzgaja pač drugače ljudi! Toda čemu razburjenje!

Naj govori zgodovina naše organizacije, ki se ni vanjo Hreščak ozrl niti z

enim pogledom, preden je začel pisati svojo obsodbo!

»Razkrojena čreda« je tako-le govorila:

Na Zavezini skupščini v Novem mestu l. 1895 (navajam povsod samo najvažnejše):

Slovenska mladina naj v leposlovnem berilu temeljito spoznava naše najizbornejše pisatelje in pesnike, v domovinoslovju pa krasoto, rodovitnost in slavne može slovenske zemlje.

Vzredimo slovensko mladino v samočinosti, samostalnosti in odločnosti.

Narodna vzgoja bo trpela dotlej silo, dokler se ne izvede § 19. temeljnega zakona v pravico Slovincem.

V Opatiji l. 1896:

Ves pouk mora biti tako urejen, da se po njem mladina odgojuje, približuje smotru vse odgoje, trdnemu in plemenitemu značaju.

Gojenca je v vsem njegovem početju vaditi največje samostojnosti.

Delo je velik in mogočen pospešitelj dobrih in trdnih značajev; zato je v gojenca zgodaj zbuhati veselje in zanimanje do dela.

Revščina in uboštvo je dostikrat trdnim značajem v kvar. Kdor pospešuje občno blaginjo, pospešuje tudi značajnost naroda.

Izgled več izda, kakor besede. Kdor značajno živi, stori več v odgojo značajev, kakor tisti, ki o značajih le mnogo govori.

Šola pa, ki je položila plemenitim in blagim značajem trden temelj, je storila popolnoma svojo dolžnost.

V Trstu l. 1911:

Povsod naj se postavijo higienično, moderno urejene šole.

Šolske oblasti naj čimprej preskrbe, da dobe šole šolske zdravnike.

V Celju l. 1890:

Vsaka šola naj se oskrbi s potrebnimi kmetijskimi učili, zlasti se naj pri vsaki šoli napravijo šolski vrta, ki je najmenitnejše vezbališče naših prihodnjih gospodarjev.

Z ozirom na obsežnost kmetijskega pouka naj velja načelo, da je vedno v poštev jemati krajevne razmere, kakor tudi značaj, kakovost in važnost dotične kmetijske stroke.

Za učence, ki so iz šole izstopili, se naj ustanove nadaljevalni kmetijski tečaji.

V Celju istega leta:

Ohranimo si ponosno zavednost, da je naš stan velevažen in da je naše delovanje z ozirom na človeštvo neizmerno koristno!

Ohranimo si pravi smoter našega delovanja: poučevati in vzgajati za življenje!

V Trstu l. 1891:

Pri oddajanju učiteljskih služb naj se uvede status po starosti službenih let, kakor je običajno pri c. kr. uradnikih.

Slovenski učitelj si mora v javnem življenju priboriti isti ugled, kakršnega uživajo drugi naobraženi stanovi, torej pristojno učiteljem v vseh javnih zastopih ista veljavnost, kakoršna drugim stanovom.

Skrb Zaveze naj bo v prvi vrsti, da se občinska volilna pravica pridobi vsem ljudskim učiteljem in učiteljicam.

Pri izdelovanju, oziroma izpremembi ljudskošolskih zakonov bi moralo imeti ljudskošolsko učitelstvo več besede in vpliva, kakor ga ima sedaj.

Naprosijo se dotične šolske oblasti, da ne kaznujejo učiteljev brez postavne disciplinarne preiskave.

Naj se dotični merodajni činitelji naprosijo, da dobe učiteljice na Primorskem toliko plače kakor učitelji.

V Mariboru l. 1900:

Vedno skrbimo za svojo nadaljno izobrazbo in tirjamo za učiteljske dniše vizjo strokovno in splošno izobrazbo.

Se potegujemo za boljše plače in odpravo krajevnega plačilnega sistema, za odpravo tajne kvalifikacije, z izpremembo disciplinarne reda v modernem smislu, kakor tudi za preosnovo šolskih oblasti tako, da bodo odločali v notranje-šolskih stvarih pedagoško izobraženi člani.

Delujmo na to, da prevzamemo država velik del šolskih stroškov, krajni šolski sveti pa preskrbijo vsem učencem potrebna učila.

Branimo svoje stanovske in državljanske pravice ter točno izvršujemo tudi svoje državljanske dolžnosti in dolžnosti do bližnjega.

Pospešujemo tudi s svojim delovanjem izven šole gospodarski in kulturni napredek naše države.

Svojo stanovsko organizacijo popolnurno, v njej marljivo in odločno delujmo ter svoji glasili, kakor sploh vsa svoja podjetja požrtvovalno podpiramo.

Ogibljimo se vsakemu razporu med seboj in delujmo za enotno organizacijo in složno delovanje vsega slovenskega, po

možnosti tudi vsega avstrijskega učiteljskega.

V Trstu l. 1902:

Napredno učiteljsko delovanje z vsemi pripustnimi sredstvi proti razširjanju klerikalnega, ugledu šolstva in učiteljskega škodljivega časopisa ter si naj prizadeva, da se širi med ljudstvom o šoli in učiteljskega prijazno pisocne časopisje.

Vodstvo Zaveze naj stopi iznova v zvezo z ostalimi avstrijskimi učiteljskimi zvezami glede korakov, ki jih je storiti vsemu avstrijskemu učiteljskemu skupno v dosegu končne pravične ureditve učiteljskih službenih prejemkov, katerim bodi v merilo § 55. zakona z dne 14. maja 1869, dr. zak. št. 62, oziroma XI., X., IX. in VIII. plačilni razred državnih uradnikov.

Upravni odbor Zaveze naj začne presretati vprašanje o ustanovitvi hranilnega in posojilnega društva za avstrijsko jugoslovensko učiteljsko ter naj o uspehih študiranja tega vprašanja poroča na prihodnji glavni skupščini.

V Sošanju l. 1906:

Učitelj bodi vsakomur dobrohoten in postrežljiv prijatelj, a nikomur hlapec.

Učitelj bodi delaven tudi izven šole ter pospešuj izobrazbo in napredek naroda, posebno pa neguj moštost in samostalno mišljenje nad njim.

V Radovljici l. 1907:

Vsakega učitelja in vsake učiteljice stanovska in narodna dolžnost je, da deluje po svojih močeh in zmožnostih tudi izven šole v proseh in obrambo šolstva in učiteljskega ter za prosveto naroda.

Predpogoj izvenšolskemu delu je moštost in neomadeževan značaj ter vestno izpolnjevanje stanovskih dolžnosti v šoli.

Suprema lex nam bodi brez ozira na stranki in osebe edinole procvit šolstva in napredek prosvete naroda.

Delo izven šole je:

a) prosvetno (izobraževalno in delo za gospodarski napredek naroda) in

b) politično.

Kakor že rečeno, navajam le najglavnejše stvari, ki smo o njih tekom 25 let govorili in sklepali. Vodstvo naše organizacije je vse te sklepe izkušalo izvesti. Obračalo se je do teh-le korporacij, oziroma oseb, ki so:

Deželni odbori kranjski, štajerski, goriski, istrski in koroški;

deželni šolski sveti v istih pokrajinah;

naučno ministrstvo;

ministrsko predsedstvo;

finančno ministrstvo;

predsedstvo državnega zbora;

posamezni državni poslanci;

posamezni klubi državnega zbora;

vse avstrijske učiteljske zveze.

Tako je delala — razkrojena čreda! Tako je delala — coklja! — Ako bom pri volji, izpopolnim svoj zagovor. Gradiva je toliko, da se vanje potaplja programatične zahteve socialne demokracije in da ima napredni učiteljski narašččaj, oziroma mlajša naša generacija polne roke dela, ako hoče vse to realizovati. To je vsakomur dano na svobodno voljo! Ako hoče — naj, ako noče — ne! Za kosmata ušesa ne bomo vlekli nikogar! In tudi smešiti se ne damo od nikogar! Resni ljudje hočemo resnega dela!

Kje pa je organizacija na vsem slovenskem ozemlju, ki lahko kaže na take plodove razumevanja svojega znanja?! Ni je!

Končujem za danes, kakor se glasi sklep upravnega odbora naše Zaveze z dne 29. decembra 1913:

Dolžnost vsakega organiziranega posameznika in vsake organizovane enote je, da gradi in izpopolnjuje, ne pa da razdira, smeši in pavšalno natolčuje! Treba nam je pozitivnega dela, mi nam pa treba gole negacije!

Učiteljski veteran.

Mohorjeva družba in učiteljsko.

V števi 1. letošnjega »Tov.« je podal pisec pod tem naslovom nekaj markantnih stavkov iz koledarjevega »Glasnika«, ki dokazujejo, da »jadra ta bratovščina s polnim parom po klerikalnih vodah«. — Pisec je neučitelj — kakor pravi op. uredn. — Učitelj pa dobi na str. 211 v let. »Glasniku« še dve drugi notici, ki bi ju bilo škoda pozabiti. Ti notici sta: 1. »V Šk. Še po terminu sem iskal po hišah novih udov, da ne bi število zaostalo. Izmed stalnih naročnikov sta izostala učitelj in krčmar, bila pa sta že po predlanski povesti Družbi precej nasprotna...« Upamo vendar, da se polagoma tudi naše učiteljsko emancipira od uničujočega nemškega vpliva. Temu nemškemu vplivu se je ta stan žali-